הרב רפאל אויערבך

אחריותו של רכז קניות

שאלה: הנני שוהה במשק לתקופה ממושכת — עובד ומקבל את צרכי בהתאם למקובל אצל החברים, על אף שאינני חבר. לפני ימים אחדים מסרתי לרכז הקניות שעון יקר שנתקלקל, על מנת שיביאנו לשען. כאשר החנה הרכז את מכוניתו בעיר — נפרצה המכונית ושעוני נגנב. נאמר לי ע"י יו"ר ועדת חברים, שבעבר נתקבלה במשק החלטה המחייבת לפצות חבר על אבדן מעין זה — עד ערך מסויים ותו לא. מכיון שהמדובר בשעון יקר ואינני חבר הקבוץ — א) האם עלי לקבל את החלטת האסיפה (אשר נתקבלה לפני שנים רבות, ולא הייתי שותף לה כלל) או שרשאי אני לדרוש את תמורתו המלאה של שעוני? ב) האם חובת התשלום מוטלת על רכז־קניות או על המשק?

תשובה: חובת התשלום נובעת מהגדרת אחריותו של הנתבע, ולשם כך עלינו להגדיר את דינו של רכז־קניות. ונראה, כי דינו כדין שומר שכר, מכוחה של השותפות.

דין שותפין נתבאר בשו"ע חו"מ סי' קע"ו ס"ח, ושם נפסק: השותפין — ש"ש הן, שאם נגנב או נאבד מהשותפות ברשות אחד מהם — חייב באחריותו. במה דברים אמורים? בזמן שכל אחד מתעסק בשותפות זמן ידוע ונגנב לו בזמן שנתעסק בו (ועי' ברמ"א שם), אבל אם התחילו להתעסק ביחד, אפי' אם אח"כ נתעסק בו כל אחד לבדו — פטורים, דשמירה בבעלים היא.

והנה, הדין הזה מדבר כאשר נגנב דבר־מה **מהשותפות** (כגון, כבשים השייכים לשניהם), אבל בנידון שלנו — החפץ הנגנב הי' **פרטי** ולא שייך לשותפות, אלא שהמאבד היה אחד השותפין, והחפץ נגנב תוך כדי עבודתו של השותף, ומחמת ההבדל הזה אין נידוננו דומה כ"כ לדין הנפסק בשו"ע.

אך מ"מ נראה לומר, שכך היתה ההסכמה של השותפין מלכתחילה — שהאחד יעבוד בענפי חקלאות, תעשיה וכו', והאחר — יספק לו שירותים כתמורה. ובמקום שישלמו זה לזה בכסף — הרי הם משלמים זל"ז בתמורה המוסכמת ביניהם, ובכך בודאי שומרי־שכר הם זה לזה, החייבים בפשיעה, בגניבה ובאבידה.

ועל כן היה צריך רכז הקניות לשלם מכיסו את שווי החפץ שנאבד; אולם, כיון שלחבר־קיבוץ אין רכוש פרטי והמשק משלם — בדרך כלל — את כל הוצאותיו, לכן, מוטל על המשק להחזיר לחבר תמורת חפץ שאבד לרכז קניות בעת עבודתו.

ב. מהנ"ל יוצא, שיש לשלם את תמורתו המלאה של החפץ שאבד. אלא שאם נתרצו כל השותפין והסכימו ביניהם שגובה הפיצוי על האבידה — יהיה רק עד אחוז מסוים, ותו לא — רשאים הם לעשות זאת, והחלטתם מחייבת את כל השותפים הקיימים והעתידים להצטרף (וצריך כל שותף המצטרף לשותפות לקרוא קודם את תקנון השותפות). אכן, יתכן ויש מקום לעדכן מדי פעם החלטות ותקנונים שנתקבלו בעבר, וזכאית אסיפת החברים לדון בנושאים שנית (אם אין אלו החלטות שנתקבלו עפ"י ההלכה), ולברר אם אכן עדיין מוכנים השותפים למחול על אחוז מסוים של החפץ הנאבד או הניזוק. יתכן, וההחלטה נתקבלה בשעתו מתוך רצון לשמור על רמת חיים נמוכה ולא לרכוש מותרות וחפצי־ערך מיותרים, אך אין להחלטה זו שום קשר לשאלה העקרונית מהו הסטטוס של רכז הקניות בעת מילוי תפקידו.

עכ"פ, בכדי לוודא שאכן ישנה מחילה גמורה של כל השותפין, בקשתי מיו"ר ועדת חברים לשוב ולפרסם את ההחלטה שנתקבלה בעבר, כדי להביאה לידיעת כל השותפין.

ג. מכיון שאין המדובר בדין השותפין הקלאסי, אלא בהסכמת הדדית לתמורה (כמבואר בסעי' א'), נלע"ד שדין זה חל לא רק על חברים שנתקבלו כשותפין מלאים, אלא גם על אנשים אחרים החיים כאן על בסיס של תמורה — הם נותנים עבודה ומקבלים בתמורתה שירותים חנם אין כסף. ופשוט הוא, שאם אותו אדם הי' מוסר שעונו לתקון — לא היו גובים ממנו כל כסף, שהרי אלו הם זכויותיו ותנאי עבודתו (ואין הדין כך במתנדבים זמניים), הרי שבתנאי עבודתו כלולים גם חובותיו, ואין לו עדיפות בענין על חבר. והרי לא יתכן שחבר יקבל רק 50% מערך החפץ הנאבד (לדוגמא) ואילו האחר יקבל תמורה של 100%.

ד. באם תרצה לפעול לשינוי ההחלטה המוזכרת בסעי' ב' — אבקשך לעשות זאת בדרכי נעם ובזהירות בכבודם של חברים ותיקים.